

AXBOROT TIZIMLARINI LOYIHALASH BO'YICHA ISHLAB CHIQILGAN TIZIMNI JORIY QILISH

Suyarov A.M.

*Samarqand iqtisodiyot
va servis instituti dotsenti*

akramsuyarov@mail.ru

Akramova S.E.

Samarqand davlat universiteti Urgut

filiali Biznesni boshqarish va tabiiy

fanlar fakulteti 3-bosqich talabasi

sayohatakramova4554@gmail.com

Annotatsiya. Axborot tizimlarini (AT) loyihalash va joriy qilish – tashkilotlarning samarali faoliyat yuritishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va ko'p bosqichli jarayonlardir. Ushbu jarayonlar tizimning muvaffaqiyati, foydalanuvchilarning qoniqishi va tashkilotning maqsadlariga erishishida muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada axborot tizimlarini loyihalashdan tortib joriy qilishgacha bo'lgan asosiy bosqichlar va muhim jihatlar ko'rib chiqiladi.

Tayanch iboralar. nishon auditoriyasi, biznes jarayonlar, komponentlar, treninglar, qulay interfeyslar, samarali faoliyat, ochiq kommunikatsiya.

Axborot tizimlarini loyihalash bosqichlari

1. Tahlil.

- Talablarni aniqlash: Tizimning maqsadi, vazifalari, nishon auditoriyasi va biznes talablari aniqlanadi.

- Jarayonlarni tahlil qilish: Tashkilotdagi mavjud biznes jarayonlari tahlil qilinadi va ularni AT orqali qanday avtomatlashtirish mumkinligi ko'rib chiqiladi.

- Mavjud tizimlarni o'rganish: Agar mavjud tizimlar bo'lsa, ularning kamchiliklari va afzalliklari o'rganiladi.

2. Loyiha.

- Tizim arxitekturasi: Tizimning tarkibiy tuzilmasi, komponentlari, ularning o'zaro aloqasi, apparat va dasturiy ta'minot talablari belgilanadi.

- Ma'lumotlar modeli: Tizimda ishlatiladigan ma'lumotlar strukturalari, munosabatlari va formatlari aniqlanadi.

- Interfeys dizayni: Foydalanuvchilar uchun intuitiv va qulay interfeyslar yaratiladi.

3. Dasturlash.

- Dasturiy kod yozish: Loyihaga mos ravishda dasturiy kod yoziladi.

- Dasturiy ta'minotni sinovdan o'tkazish: Dasturiy ta'minotni ishlashini tekshirish va xatolarni tuzatish uchun sinovdan o'tkaziladi.

Axborot tizimlarini joriy qilish bosqichlari

1. Tizimni tayyorlash.

- Apparat va dasturiy ta'minotni o'rnatish: Tizimning ishlashi uchun zarur bo'lgan apparat va dasturiy ta'minot o'rnatiladi.

- Ma'lumotlarni migratsiya qilish: Mavjud tizimlardan yangi tizimga ma'lumotlar ko'chiriladi.

- Foydalanuvchilarni tayyorlash: Foydalanuvchilarga yangi tizimdan foydalanish bo'yicha treninglar o'tkaziladi.

2. Tizimni ishga tushirish.

- Tizimni o'rnatish: Tizim tashkilotning operatsion muhitiga o'rnatiladi.
- Sinov ishga tushirish: Tizim birinchi marta ishga tushiriladi va to'g'ri ishlashini tekshirish uchun sinovdan o'tkaziladi.
- Asosiy ishga tushirish: Tizim to'liq ishga tushiriladi.

3. Qo'llab-quvvatlash.

- Tizimni muntazam monitoring qilish: Tizim ishlashi monitoring qilinadi va xatoliklar aniqlansa, tuzatiladi.
- Foydalanuvchilarga texnik yordam: Foydalanuvchilarga tizimdan foydalanishda yuzaga kelgan muammolarni hal qilishda yordam beriladi.
- Tizimni takomillashtirish: Tizim foydalanuvchilarning fikr-mulohazalari asosida takomillashtiriladi va yangilanadi.

Tizimni joriy qilishda muhim jihatlar

- Loyihani boshqarish: Loyihani boshqarishni yaxshi tashkil etish va har bir bosqichni rejalashtirish zarur.
- Kommunikatsiya: Loyiha davomida barcha manfaatdor tomonlar bilan ochiq va samarali kommunikatsiyani ta'minlash juda muhim.
- Foydalanuvchilarning ishtiroki: Tizimni loyihalash va joriy qilishda foydalanuvchilarni jalb qilish va ularning fikr-mulohazalarini hisobga olish zarur.
- O'qitish va qo'llab-quvvatlash: Foydalanuvchilarni o'qitish va tizimdan foydalanishda ularni qo'llab-quvvatlash tizimning muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.
- Sinov: Tizimni ishga tushirishdan oldin sinovdan o'tkazish va xatoliklarni tuzatish juda muhim.

- Muzokara: Tizimni joriy qilish davomida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilishga tayyor bo'lish zarur.

Xulosa

Axborot tizimlarini loyihalash va joriy qilish – tashkilotlarning samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan muhim jarayondir. Tizimning muvaffaqiyati loyihalash bosqichlarining sifati, loyiha boshqaruvi, ochiq kommunikatsiya, foydalanuvchilarning ishtiroki va qo'llab-quvvatlash tizimiga bog'liq. Ushbu bosqichlarni to'g'ri rejalashtirish va amalga oshirish orqali tashkilotlar axborot tizimlaridan maksimal darajada foydalanishlari va o'z maqsadlariga erishishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pressman, R. S. (2014). "Software Engineering: A Practitioner's Approach"
2. Elmasri, R., & Navathe, S. B. (2015). "Fundamentals of Database Systems"
3. Chelsea Yang (2021). Why Use Infographics for Education
<https://www.edrawsoft.com/infographics/why-use-infographics-foreducation.html>.
4. Т. С. Масылюк. Инфографика как средство визуализации информации. Методические рекомендации. г. Добрянка, 2017 г.